

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput CXXXV. Dum ex adulteriio secuta est proles, adulter & adultera
tenentur ad restitutionem damnorum omnium, tam legitimis filiis, quàm
etiam marito, & hæredibus ipsius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

fulcrò tamen tunc peteretur dispensatio super voto, si obtineri posset. Quia id tutius: et si fortè non videretur absolute necessaria: eò quòd voti executio jam facta esset illicita.

CAPUT CXXXV.

Dum ex adulterio secuta est proles, adulter & adultera tenentur ad restitutionem damnorum omnium, tam legitimis filiis, quam etiam marito, & heredibus ipsius.

1279 **D**um adulterium sic est occultum, ut soli Deo, & adulteris sit cognitum, ex coque secuta non est proles, adulteros ad nihil teneri, nisi ad satisfaciendum Deo per poenitentiam, Doctores conveniunt: nullam enim satisfactionem debent marito, nisi factum noverit. Tum quia hoc periculosum foret, maritique animum exacerbaret. Tum quia satisfactio pro injuria non debetur, nisi scienti se injuriam passum. Si verò adulterium marito innotuerit, satis constat à simili ex dictis de stupro, ipsos teneri ad præstandam ipsi honorariam satisfactionem pro offensa, & contumelia. Secutà verò prole ex adulterio, adulteram & adulterum teneri ad restitutionem damnorum inde provenientium legitimis prolibus, marito, & heredibus ipsius, ex eo manifestum est, quòd eorum ipsi sunt causa injusta.

1280 Damna porro ista sunt: 1º. quòd proles ista cum prolibus legitimis ejusdem mulieris educetur ex bonis patris putatitii, vel Hospitalis, si exposita ibi fuerit. 2º. quòd bonorum legitimis prolibus, & (istarum defectu) legitimis heredibus competentium hereditatem perinde sortiatur, ac si foret legitima. 3º. quòd hereditates, legata, donationes ipsi ex consanguineis patris vel matris, tamquam legitimæ proli, obveniant, in præjudicium legitimarum prolium, quibus alias relinquerentur.

1281 Et damna quidem primi generis, id est sumptos factos pro victu & vestitu prolis, adultera tenetur primò & principaliter refarcire usque ad tertium annum ætatis ipsius inclusivè; adulter verò à tertio anno & deinceps. Quia matris est alere prolem à partu ad tertium annum inclusivè; à tertio & deinceps, est patris, cap. 2. de convers. conjugat. & L. nec filium Cod. de patria potest. In defectum tamen matris tenetur pater, & è converso. Ad aliorum damnorum secundi & tertii generis reparationem adulter & adultera tenentur æquè principaliter, tenenturque adulter, deficiente adulterâ, in solidum, & similiter adultera, deficiente adultero.

1282 Hoc tamen limitant Sotus, Henriquez, &c. 1º. ut non procedat in damnis provenientibus ex eo quòd adultera spurium marito supposuerit, si suppositionem istam adulter nec procuraverit, nec suaserit, nec ei immediatè cooperatus fuerit; quo casu dicunt, adulterum de ejusmodi damnis so-

lùm teneri in defectum adultera.

Ast limitationem istam merito rejiciunt Corduba, Navarrus, Azorius, Lessius, & passim alii: quia five adulter suppositionem suaserit, five non, eo ipso quòd adulter & adultera æquè primò & immediatè concurrerunt ad hoc ut proles spuria nasceretur mulieri in conjugio existenti, & individuum cum marito domus, & thalami societatem habenti, uterque (seclusà adulterii suspicione) æquè primò est causa, quòd proles ista credatur esse mariti. Igitur uterque æquè primò est causa damnorum, quæ ex ista credulitate nata sunt sequi.

Limitat 2º. Tamburinus l. 7. in Decal. 1283 c. 3. §. 4. n. 8. ut non procedat in iis quæ liberaliter donantur spurio, eò quòd putetur legitimus, etsi alias ipsi non donarentur, sed legitimis filiis. Cujusmodi damna negat ipse legitimis prolibus restituenda. Sed sicut elemosyna data ficto pauperi, ab eo qui credit verè esse pauperem, alias ipsi non daturus, restituenda est verè pauperi, ut Tamburinus fatetur l. 8. tr. 4. c. 1. §. 1. Ita similiter.

Pari ratione si proles adulterina à parentibus adulteris exposita fuerit domui hospitali, ei tenentur ad restitutionem singuli prout rata, si communi consensu ad expositionem concurrerint, nisi domus hospitalis generaliter, & indistinctè fundata fuerit pro expositis suscipiendis, & non solum pro expositis filiis pauperum. Quod colligi potest vel ex instrumentis foundationis, vel ex usu domus hospitalis, à tempore foundationis solite generaliter suscipere quoscumque, expensas non repetendo, etiam post acceptam notitiam parentum divitum.

Hactenus tamen dicta procedunt in casu 1284 quo certum est prolem ex adulterio esse natam. Si enim adulter certus quidem sit de adulterio à se commisso, & prole nata, dubius tamen, an ex se, an ex marito, Natalis Alexander Th. Dogm. & Moral. to. 10. l. 4. c. 8. a. 2. reg. 2. cum pluribus aliis censet, nihil debere restituere: quia in dubio melior est conditio possidentis. Res autem dubia censetur (inquit) nisi vel maritus toto conceptionis tempore abfuerit, vel alia sint adulterini conceptus signa, non solum probabilia, sed omnino certa. Alias enim ex legitimo matrimonio natus judicatur, qui in domo legitimorum conjugum natus est, si maritus eo tempore habitabat cum matre, tamquam cum uxore. Nec refert quòd adultero similis sit, non putatio patris: similitudo enim illa ex aliis causis oriri potest, adeoque fallax signum est. Quamobrem in favorem matrimonii judicatur.

Verùm ex alibi dictis pro indubitato habemus, eum non omnino excusari ab obligatione restitutionis. Nam, ut bene doctissimus Author Supplementi Neelsen tr. 3. de just. q. 3. de injur. per stupr. & adulter,

dub. 5. si revera proles sit ex facto ipsius procreata, quis dubitet quin a parte rei teneatur? Constat de adulterio perpetrato, & de prole nata, & dubium solum est, an ex adulterio nata sit. Judicat probabiliter quod sic, licet non certo. Ergo debet etiam probabiliter judicare se ad restitutionem obligari. Non enim habet certum motivum ad deponendum illud probabile dubium. Ergo, stante illa probabilitate, non potest prudenter dubium illud deponere: nec enim potest, illa stante, de opposito certus esse. Ergo non potest prudenter deponere dubium circa obligationem restituendi. Ergo tenetur aliquid restituere pro ratione dubii: alioqui manifeste exponit se periculo committendi veram injustitiam. Ideo Ecclesia, in ejusmodi dubiis, non utitur regula illa: in dubio melior est conditio possidentis; sed ista: in dubiis via tutior est eligenda, uti fuisse demonstravimus to. 1. agendo de conscientia dubia. Tutius vero est, in tali dubio, restituere pro ratione dubii, quam non restituere: cum in restituendo nullum sit peccati periculum; secus in non restituendo.

Et quare maritus solus in tali dubio portare deberet totum pondus alendi prolem, eique providendi, quando æque probabile est prolem ex adultero, quam ex marito natam? Quæ item justitiæ & aequitatis solus illud portare debet, cum probabilius est prolem ex adulterio esse, quam ex conjugio? Certum igitur esse debet, in pari utrimque probabilitate, adulterum obligari ad medietatem damnorum; in casu vero majoris probabilitatis, seu verisimilitudinis quod proles ex adulterio nata sit, tantò majorem esse ipsius esse obligationem, quantò major est de eo verisimilitudo. Et si adulter obijciat, meliorem esse conditionem possidentis; maritus meliori ratione ei reponere potest, meliorem esse conditionem innocentis, quam nocentis. Si adulter replicet, in dubio de fundamento obligationis, meliorem esse conditionem negantis, quam affirmantis; jure maritus respondebit, hoc non procedere, dum constat de causa damni posita, & dubium est de damno secuto. Quia tunc qui injuste causam illam posuit, tenetur ad æstimationem incertitudinis, licet damnum non præsumatur secutum, ut bene probat Ludovicus de Scildere in suo Tract. de Principiis conscientie formandæ tr. 3. n. 52. Quia (inquit) ita dicitur jus naturæ. Neque jus positivum in hoc puncto ab eo recessit. Imò statuit ut venditor alex, vel jactus, qui contra initum contractum noluit jacere, debeat præstare æstimationem eventus incerti, v. g. piscium, qui fortè capti fuissent. *L. si jactum* 12. ff. de action. empti. Et quidem sic ut tunc, etiam in foro externo, daretur actio ex empto. Atqui inde argumentandum est ad alios casus, in quibus non est quidem initus contractus de præstanda alicui spe ali-

cujus lucri; sed voluntarie posita est causa, positivè illativa damni injusti, v. g. vi impediendo piscatorem ne piscaretur. Quisquis enim hoc facit, non minus gravi, imò graviori injustitiâ ponit causam ex se damnificativam, seu etiam lucri impeditivam, quam si non satisfaceret promissioni, omittendo jactum retis. Nec lex naturalis censeri debet magis favere adultero, qui thorum alienum injustè violavit, quam debitori, qui opus promissum non præstando, spem alterius injustè elusit.

Et hinc tria deducuntur principia moraliter certa in materia de restitutione, ex quibus manifesta videtur veritas assertionis nostræ.

Primum est, quod certus de posita à se voluntarie causa injustè damnificativa, dubius verò de damno ex ea secuto, teneatur (saltem in foro conscientie) ad æstimationem istius incertitudinis. Lex quippe naturæ dicitur, eum qui injustè ponit causam ex se impeditivam lucri, licet certus non sit, quod alioqui subsecutum fuisset, v. g. impediendo agricolam, ne serat, vel sementem ipsius destruendo, teneri ad restitutionem pro valore spei consequendæ messis, uti fatentur Lessius & Diana p. 3. tr. 6. resol. 6. Similiter ergo dicitur, eum qui injustè ponit causam ex se inductivam damni, licet certus non sit quod damnum sit subsecutum, teneri ad restitutionem pro æstimatione apparentiæ, licet incertæ, quod damnum sit subsecutum.

Secundum principium: certus de posita causa ex se damnificativa, damnoque de facto secuto, sed dubius an secutum sit ex causa illa, restituere tenetur pro ratione dubii, & æstimatione probabilitatis quod inde secutum sit. Sequitur à fortiori ex primo principio. Adulter proinde certus de adulterio, & de prole nata, dubius an ex se nata sit, an ex marito, marito restituere tenetur damnum pro ratione dubii, inquit Ludovicus Scildere, cum Molina, Layman, Rebello contra Dianam p. 7. tr. 11. resol. 36. & p. 11. tr. 5. resol. 27. Quia justum non est, quod in ejusmodi dubiis debeat unus, isque innocens, alimenta omnia præstare solus, & alius, licet certo nocens, sit immunis; imò cum adulter sit causa injusta quod maritus det alimenta filio, tamquam certo, qui tamen est dubius, damnum istud marito debet compensare.

Nec refert quod proles tunc præsumatur esse legitima, & à marito ali debeat. Quia præsumptio ista est in gratiam proles innocentis, non in gratiam adulteri, qui nullam meretur præsumptionem sibi favorabilem. Et licet proli fortè nihil debeat, iis tamen debet aliquid, qui propter adulterium ipsius coguntur ad id quod probabiliter non debent.

Tertium principium: si duo certi sint de

posita ab utroque causa injustè damnificati-
va, damnoque ex alterutra causa secuto, du-
bii verò ex qua, uterque pro ratione dubii,
tenetur ad refarciendam partem damni. Ita
Cagnolus ad L. *semper in obscuris* ff. de reg.
jur. Molina disp. 736. Lugo de just. disp.
19. sect. 1. n. 22. Franciscus Bardi discept.
6. c. 9. §. 21. Scildere n. 352. id probans
ex L. *Aquila* L. *item Mela* §. 2. ff. ad L.
Aquil. Et L. *item vulneratus* §. 1. §. 1. ff. eod.
ubi sic: *Cum à pluribus idem servus sit vul-*
neratus esset, ut non appareret, cuius sit pe-
risset, omnes Lege Aquila teneri iud. caverunt,
teneri utique ad poenam. A fortiori ergo ad
refarciendum damnum, seu partem damni.
Argum. L. 1. §. fin. de his qui effuderint,
ibi: *omnes præstaturi partem damni.*

¹²⁹² Collige, quòd si duo cum eadem femina
adulterati, certi sint de prole nata ex adul-
terio, sed dubii an ex suo, an ex alterius,
singuli tenentur ad partem damnorum, pro
ratione dubii, etiam si ne quidem ex parte
prolem, tamquam suam, alere teneantur.
Neque enim ex eo tenentur, quòd quique
prolem agnoscere debeat pro sua, & ut ta-
lem alere; sed ex eo quòd quisque injustè
posuerit causam, ob quam proles aliena ma-
rito supponitur alenda, tamquam propria.

¹²⁹³ Atque ex his confi. matur quòd supra di-
xii, infundatam esse applicationem regulæ,
de meliori conditione possidentis, ad calum
de quo præsentialiter agimus. Quid enim
dicerent illam regulam allegantes, quid (in-
quam) dicerent in casu, quo duo illi adu-
teri contenderent cum marito, certo de com-
missio ab ambobus adulterio, secutaque pro-
le non ex se, sed ex alterutro, sed id probare
non valente, & idè obligato per leges
ad prolem alendam? Ego (in dubio an pro-
les sit mea) non tenor, diceret unus: quia
melior est conditio possidentis. Similiter nec
ego, diceret alter, eandem allegans regulam.
Multò miùs ego, diceret maritus:
quia multò melior est mea conditio possiden-
tis certitudinem quòd non sit mea. Ergo ne
totum onus vel rejiciendum in mulierem,
vel proles omni auxilio destituenda? Neu-
trum admittitur, nec admitti potest ab Ad-
versariis. Ergo in ejusmodi casibus sequen-
da est canonica regula: *In dubiis via inior est*
sequenda.

CAPUT CXXXVI.

Adultera impotens ex se reparare damna, ma-
rito, legitimis filijs, vel heredibus prove-
nientia ex suppositione spurii, non tenetur,
cum periculo gravioris mali, spurium mari-
to, vel filijs legitimis, ad impedienda dam-
na illa, revelare.

¹²⁹⁴ **S**ub istis terminis assertio communiter à
Doctoribus admittitur. Ad casum nam-
que quo adulter non vult, vel non potest
restituere, & adultera non habet etiam me-

dia; per quæ damna compenset, an adu-
tera tunc teneatur in conscientia, ut eviten-
tur ulteriora damna in legitimis successo-
ribus, declarare illam prolem esse illegiti-
mam? Respondent, si illa declaratio sciatur
futura ad id efficax, neque secutura sint gra-
viora mala ex ea, ut quòd maritus, vel con-
fanguinci uxorem; aut adulterum occidant,
&c. (quæ ex circumstantiis judicanda sunt)
teneri mulierem ad illam declarationem eo
modo faciendam; quem sapiens Confessa-
rius judicabit sufficientem fore ad injustitiam
impediendam, aut refarciendam. At si, spè-
ctatis omnibus, declaratio illa fieri non pos-
sit cum effectu sperato, vel nisi cum gravi
periculo, ne ex ea contingant graviora ma-
la, quàm sint damna illa, docent mulierem
non teneri ad faciendam illam declarationem.
Tum quia prodigeret suum & familie ho-
norem. Tum quia per illam declarationem
esset causa graviorum illorum malorum. Un-
de in talibus circumstantiis restituit à Do-
ctoribus reputatur moraliter impossibilis;
adeoque rationabiliter exigi non potest ab
iis quorum interest.

Sed quid si mulier judicet revelationem
habituram effectum, nec ex ea secutura
aliud gravius malum, nisi quòd ipsa per
hoc se diffamabit? In isto casu H. Helius
in explicat. 6. præcept. Decal. c. 3. Adria-
nus in 4. de restit. pag. 30. & alii docent
adulteram ad id obligari. Quod saltem Au-
thores proximè laudandi verum esse cen-
sent, si & maritus, & filius forent homi-
nes valde boni, ac prudentes, qui crimen
illud silentio forent compressuri, neque idè
adulteram vexaturi. Ita D. Antoninus, Re-
bellus, Lessius, Dicastillo, Joannes Marti-
nez de Prado, quos refert, sequiturque no-
ster Andreas à Matre Dei tr. 11. de res-
tit. c. 3. n. 40. sequitur etiam Wiggers
tr. 2. c. 4. dub. 6. sive quia mulier tunc
non censetur se diffamare: quia infamia,
ut Rebellus ait, non intelligitur respectu
unius vel alterius viri boni ac prudentis,
sed respectu multorum: sive quia si qua
tunc sit infamia, certè non tanta, quin in
tali casu postponenda sit gravissimis inno-
centium damnis, quorum ipsa causam po-
suerit injustam. Neque enim infamia, si qua
sit apud unam vel alteram personam ta-
lem, reputatur malum longè gravius, quàm
sint damna quæcumque temporalia, prout
colligitur ex eo quòd non censetur infa-
mator injustus, qui occultam mulieris al-
terius (licet puica ibi habeatur) impudi-
citiæ secreto revelat amico, vel confan-
guineo, volenti eam ducere, ad eum aver-
tendum à matrimonio, quod scit ab ipso
nunquam incundum, si sciret eam sui cor-
poris quæstum fecisse, ut ex communi sen-
tentia rectè docet Morinus l. 2. de pe-
nit. c. 17. n. 9. Sic etiam non censetur
quis injustè diffamare proximum, qui se-